

Airbnb เทคโนโลยีกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบบริโภคและผลกระทบต่อสังคม

Airbnb (Air bed and breakfast) เป็นแพลตฟอร์มจองที่พักระหว่างผู้เช่ากับเจ้าของโดยตรง ที่ก่อตั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นการเชื่อมต่อระหว่างอุปสงค์และอุปทานในเรื่องที่พักอาศัย มีแนวคิดมาจากการแบ่งประโยชน์จากพื้นที่พักอาศัย ให้เปลี่ยนเป็นรายได้ มีลักษณะแตกต่างจากการจองที่พักผ่านเว็บไซต์จองที่พักทั่วไปที่มีการจดทะเบียนให้เช่าที่พัก เช่น อโกต้า บูกิงดอทคอม ฯลฯ ส่วน Airbnb ผู้เช่าสามารถจองกับเจ้าของที่พักในท้องถิ่นโดยตรง โดยที่พักรวมเป็นห้องพักส่วนบุคคลที่ให้เช่าเต็มเวลา หรือให้พักเวลาที่เจ้าของไม่ได้ใช้ประโยชน์ มีจุดเด่นสำหรับนักท่องเที่ยวแนวใหม่คือ ทำให้สามารถรับรู้ชีวิตท้องถิ่น รู้สึกอบอุ่นและให้ความเป็นมิตรมากกว่าการไปพักอาศัยโรงแรม และช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย แพลตฟอร์มที่คล้ายกับ Airbnb ได้แก่ HomeAway Tujia ส่วนของไทย ได้แก่ favstay ห้องพักให้เช่าผ่านแพลตฟอร์ม Home Sharing หรือเรียกกันว่า “โฮสต์ (Host)” มีจำนวนมากกว่า 3 ล้านแห่งในกว่า 6.5 หมื่นเมืองใน 191 ประเทศ มียอดผู้เข้าพักแล้วกว่า 160 ล้านคน มีการเติบโตกว่าร้อยละ 150 ต่อปี รวมทั้งยังมีการเปิดบริการตัวใหม่ “Trips” ที่ให้เจ้าของที่พักหรือผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นจัดกิจกรรมนำเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นในแพลตฟอร์มได้ โดยประเทศที่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปสูงสุดคือ สหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศยุโรป ญี่ปุ่น (Brandinside, 2017)

แม้ว่าการเชื่อมต่อให้ผู้เช่าและผู้ให้เช่าได้พบกันจะทำให้เกิดการแข่งขัน เพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้กับผู้ให้เช่ารายย่อยในท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ยังมีผลกระทบด้านลบหลายประการ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ทำให้ราคาอสังหาริมทรัพย์และค่าเช่าห้องพักเพิ่มสูงขึ้นจากการมีผู้นำห้องพักมาประกาศให้เช่า เช่น ในเมืองอัมสเตอร์ดัม และนิวยอร์ก ขณะเดียวกันเป็นการตัดราคากับธุรกิจโรงแรม และปัญหาทางภาษีที่ไม่สามารถเก็บได้

จากการให้เช่าห้องพัก ในด้านสังคม อาจก่อให้เกิดการรบกวนในบริเวณที่พักอาศัยของประชาชน ปัญหาความปลอดภัยจากผู้เช่าที่อาจเป็นอาชญากร ปัญหาความปลอดภัยของห้องพักที่ไม่ได้มาตรฐานเหมือนกับโรงแรม เช่น ขาดอุปกรณ์ดับเพลิง หรือพนักงานรักษาความปลอดภัย หากเกิดอุบัติเหตุแก่นักท่องเที่ยวอาจจะสร้างความเสียหายให้กับชื่อเสียงของประเทศได้ รวมถึงความเสี่ยงของผู้บริโภคกรณีผู้ให้เช่าเปลี่ยนแปลงที่พักหรือไม่เป็นไปตามที่ตกลง

ทั้งนี้ ในต่างประเทศ ได้เริ่มมีการออกกฎระเบียบต่างๆ เพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้น ได้แก่ การกำหนดให้เจ้าของสถานที่ต้องลงทะเบียนกับหน่วยงานเทศบาลในพื้นที่เพื่อตรวจสอบความปลอดภัยจากไฟไหม้ และตรวจประวัติของเจ้าของห้อง การกำหนดวันที่สามารถให้เช่าได้ เช่น การกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำในการให้เช่าแต่ละครั้ง การกำหนดให้เช่าในบางช่วงเวลาหรือระยะเวลาให้เช่าได้ต่อปี และการกำหนดห้องพักที่สามารถให้เช่าได้ เป็นต้น เพื่อลดผลกระทบของธุรกิจโรงแรมและเพื่อไม่ให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากเกินไปที่จะรบกวนผู้อาศัยปกติ

ตัวอย่างมาตรการของประเทศต่างๆ เพื่อลดผลกระทบจาก Airbnb

ประเทศ	มาตรการ
ญี่ปุ่น	เจ้าของสถานที่ต้องจดทะเบียนกับหน่วยงานเทศบาลในพื้นที่ระยะเวลาขั้นต่ำมากกว่า 7 คืน และท้องถิ่นสามารถออกข้อบังคับเพิ่มเติมได้ เช่น ยานชินจูกุกำหนดให้เปิดเช่าที่พักได้เฉพาะวันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์เท่านั้น ขณะที่บางพื้นที่กำหนดวันเช่ารวมทั้งปีไม่ถึง 180 วัน เป็นต้น
สหรัฐอเมริกา	ในกรุงนิวยอร์กและซานฟรานซิสโกกำหนดให้เจ้าของห้องพักให้เช่าผ่าน Airbnb สามารถลงทะเบียนให้เช่าห้องพักได้คนละ 1 ห้อง
อังกฤษ	กำหนดวันเช่าไม่เกิน 90 วันต่อปี
ฝรั่งเศส	กำหนดวันเช่าไม่เกิน 120 วันต่อปี
สิงคโปร์	กำหนดให้เช่าระยะเวลาขั้นต่ำต่อครั้งนาน 3 เดือน

สำหรับประเทศไทยมีที่พักในระบบ Airbnb 43,223 แห่ง โดยกรุงเทพฯ มีที่พักมากที่สุด 10,566 แห่ง รองลงมาเป็น ภูเก็ต เกาะสมุย และเชียงใหม่ มีจำนวนที่พักเพิ่มขึ้นเฉลี่ยเกือบ ร้อยละ 100 ในปี 2559 เมื่อเทียบกับปี 2558 มีนักท่องเที่ยว เข้ามาใช้บริการ 774,000 คน ขณะเดียวกันมีคนไทยที่ใช้บริการ Airbnb ไปพักในต่างประเทศกว่า 3 แสนคน รวมทั้งมีการจัด กิจกรรมนำเที่ยว อาทิ การสอนมวยไทย สอนแกะสลักผลไม้ เป็นต้น ปัจจุบัน Airbnb ในประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายรองรับ โดยตรง มีเพียงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติ ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 ซึ่งในการให้เข้าพักรายวันของผู้ให้เช่ากรณีห้องชุดถ้าเจ้าของ หรือผู้พัฒนาโครงการให้เช่ารายวันถือเป็นการนำอาคารชุด ซึ่งไม่ได้จดทะเบียนโรงแรมให้เช่าเป็นโรงแรม จะเข้าข่ายผิด กฎหมาย 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. 2547 เจ้าของห้องชุดผู้รับโอน กรรมสิทธิ์สามารถดำเนินการได้ในกรณีให้เช่ารายวันไม่เกิน 4 ห้อง มีผู้พักรวมทั้งหมดไม่เกิน 20 คน ซึ่งรวมถึงบ้านพักให้เช่า รายวันและโฮมสเตย์ของชุมชน ที่ไม่เข้าข่ายการดำเนินการ ในรูปโรงแรม ขณะที่บริการนำเที่ยวบางกรณีอาจกระทำได้และ ในบางกรณีอาจไม่ถูกกฎหมายเนื่องจากการนำเที่ยว บางกรณี ต้องใช้ใบอนุญาตมัคคุเทศก์

แม้ว่าการเข้ามาพักผ่าน Airbnb ในประเทศไทยยังมี จำนวนไม่มากเมื่อเทียบกับปริมาณนักท่องเที่ยว และยังไม่มี ผลกระทบต่อธุรกิจโรงแรมมากนัก เนื่องจากลูกค้ากลุ่ม Airbnb มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างจากนักท่องเที่ยวที่เข้าพัก โรงแรม รวมทั้งราคาห้องพักของโรงแรมยังมีความใกล้เคียงกับ Airbnb ทำให้นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มเลือกพักในโรงแรมมากกว่า (ลภัส อัครพันธุ์, 2559) อีกทั้งยังไม่มีการศึกษาหรือประเมินผล กระทบด้านสังคมทั้งในเรื่องความปลอดภัย การรบกวน ฯลฯ อย่างไรก็ตาม แนวโน้มการเติบโตอย่างก้าวกระโดดของ Airbnb และการเกิดขึ้นของธุรกิจลักษณะใกล้เคียงที่เพิ่มมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาและมีมาตรการเพื่อรองรับกับ การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านกฎระเบียบการกำหนดกฎเกณฑ์และ มาตรฐานต่างๆ เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย การพัฒนา และจัดเก็บข้อมูล การกำกับดูแลความปลอดภัยประชาชน และการให้ความรู้แก่ผู้บริโภคในการดูแล ปกป้องสิทธิตนเอง รวมทั้งมีศูนย์ให้ความช่วยเหลือ/ให้คำปรึกษาการใช้บริการทั้งใน และต่างประเทศ ทั้งนี้ Airbnb เป็นเพียงกรณีตัวอย่างหนึ่ง ของการเข้ามามีบทบาทของเทคโนโลยีที่สร้างตลาดและมูลค่า ให้กับตัวผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคโนโลยี และส่งผลกระทบอย่างรุนแรง ต่อตลาดของผลิตภัณฑ์เดิมที่สังคมจำเป็นต้องเรียนรู้และปรับตัว เพื่อให้เท่าทันและสามารถใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ